יום הכיפורים פרק שמיני יומא

זורו רשעים מרחם. נעשו זרים ונתנכרו לאביהם שבשמים: **אלר פירי.** להפקיע שערים ותניא (ב"ב דף 5:) אין אוגרין פירות בארץ ישראל וכל דבר שהוא חי נפש לפי שמפקיעין את השערים: **פונכא.** שטות משטודישו"ן [1] מחמת חולי: **על פי בקיאין.** תרי ע"פ בקי לא וע"פ עצמו לא מיבעיא דר' יוחנן בתרייהו: **הכא במאי עסקינן.** דאמר חולה לא צריך ואשמועינן מתני' דשומעין לרופאין: **וניספו ליה על פי בקי.** הא באחד נמי אמר ר' יוחנן דשומעין לרופא: **ואע"ג דאמר רב ספרא.** הא דאמור רבנן תרי כמאה ומאה כתרי לענין עדות הוא דאמור אבל לענין אומדנא כתר דעות אזלינן אשמעי' במתני' דכי אמרינן זיל בתר דעות באומדנא דממונא כגון בשומא שמין לבעל חוב אבל באומדנא דחולה אף על גב דרובא אמרי לא צריך מיון דאיכא תרי דאמרי צריך ספק נפשות להקל: **מכלל דישנא דאמר צריך.** ואפ"ה קתני מתני' ע"פ בקיאין אין ע"פ עצמו לא: **כמה דברים אמורים.** דמאכילין אותו ע"פ בקיאין כלומר דבענין בקיאין דאמר לא צריך ואמרי בקיאין צריך מאכילין אותו אבל אמר צריך אי אם אין שם בקיאין תרי דאמרי לא צריך אלא חד מאכילין אותו ע"פ עצמו כר' יוחנן דאמר שומעין לחולה: **מר בר רב אשי אמר.** הך סיפא לא תפרכ הכי דמשמע דהיכא דאמר צריך אי אם אין תרי דאמרי לא צריך לא ליתיבן ליה הא לא אמרי' דהיכא דאמר צריך אני ואפי' איכא מאה דאמרי לא צריך ליתיבן ליה הא לא אמרי' דהיכא טעמא דלב יודע מרת נפשו תנן אם אין שם בקיאין מאכילין אותו ע"פ עצמו **קאמר כמה דברים אמורים דאמר לא צריך אבל אמר צריך אי אין שם בקיאין כלל מאכילין אותו וכו'.** אין שם בקיאין כלומר אין בקיאותן כלום: **מתני' מי שאחזו בולמוס.** חולי האוחז ממתת רעבון עייניו כהות והוא מסוכן למות וכשמרפאיתו אוכלת בידוע שנתרפא: **כלב שוטה.** מפרש בגמ' [2]: **אין מאכילין מאכל כזה אלו.** ואע"פ שנוהגין הרופאים ברפואה זו איננה רפואה גמורה להתיר לו איסור [3] בהמה טמאה על כך: **ור' מאיר כן הרס מפיר.** קסבר רפואה גמורה היא: **גמ' אמר אביי וכטעמא.** משיודע להמחין בין טעם מבשיל יפה לטעם מבשיל רע: **מאכילין אותו הקל הקל.** אם אין לנו דברים מותרים כדי ארכו ויש לפניהו מיני איסורין מאכילין אותו הקל הקל שבהם: **עכל ושביעים מאכילין אותו שביעים.** לאחר זמן הביעור שהעכל כמיתה בידי שמים והשביעית בעשה: **בדאפשר בחולין.** שיש די בחולין של עכל זה להאכילו לאחר שתיעכל תרומתו: **דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה.** חולין ואין מאכילין אותו לא עכל ולא תרומה: **כי פליגי דלא אפשר בחולין.** אלא אם כן אוכל את כולו וקאמר מאכילין אותו העכל כמות שהוא ולא יפריש ממנו תרומתו להאכילו תרומה לעצמה וחולין לעצמן וכן תימא אומר מוטב שיפרישו תרומתו ויאכילוהו כל אחד לעצמו ולא יאכילוהו עכל כמות שהוא: **מר סבר עכל חמור.** שאפי' להכניס אינו רואה: **ומר סבר תרומה חמורה.** שאין לה היתר אכל עכל אפשר דמתקן להו וחולין יהו רואין לכל אדם: אפשר

[1] זורו רשעים מרחם נפק מינה שבתאי אצר פירי: חולה מאכילין אותו על פי בקיאין: אמר ר' יוחנן חולה אומר צריך ורופא אומר אינו צריך שומעין לחולה מ"ט [2] לב יודע מרת נפשו פשיטא מהו דתימא רופא קים ליה טפי קמ"ל [4] רופא אומר צריך וחולה אומר אינו צריך שומעין לרופא מ"ט תונבא הוא דנקיט ליה תנן חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאין ע"פ בקיאין אין ע"פ עצמו לא ע"פ בקיאין אין על פי בקי אחד לא הכא במאי עסקינן דאמר לא צריכנא וליספו ליה ע"פ בקי לא צריכא [3] דאיכא אחרינא בהדיה דאמר לא צריך מאכילין אותו ע"פ בקיאין פשיטא ספק נפשות הוא [5] וספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תרי אחריני בהדיה דאמרי לא צריך ואע"ג דאמר [6] רב ספרא תרי כמאה ומאה כתרי ה"מ לענין עדות אבל לענין אומדנא בתר דעות אזלינן [7] וה"מ לענין אומדנא דממונא [8] אבל הכא ספק נפשות הוא והא מדקתני סיפא ואם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו מכלל דרישא דאמר צריך חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיאין תרי אלא חד דאמר לא צריך מאכילין אותו על פי עצמו מר בר רב אשי אמר [9] כל היכא דאמר צריך אני אפי' איכא מאה דאמרי לא צריך לדידיה שמעינן שנאמר לב יודע מרת נפשו תנן אם אין שם בקיאין מאכילין אותו ע"פ עצמו טעמא דליכא בקיאין הא איכא בקיאין לא ה"ק בד"א דאמר לא צריך אני אבל אמר צריך אני אין שם בקיאין כלל מאכילין אותו ע"פ עצמו שנאמר לב יודע מרת נפשו: **מתני'** [10] מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו אפי' דברים טמאים עד שיאורו עיניו מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ור' מתיא בן חרש מתיר ועוד אמר ר' מתיא בן חרש החושש בגרונו מטילין לו סם בתוך פיו בשבת [11] מפני שהוא ספק נפשות וכל ספק נפשות דוחה את השבת [12] מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מצאוהו חי מפקחין ואם מת יניחוהו: **גמ'** ת"ר [13] מניין היו יודעין שהאירו עיניו משיבחין בין טוב לרע אמר אביי ובטעמא ת"ר [14] מי שאחזו בולמוס [15] מאכילין אותו הקל הקל [16] טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה [17] טבל ושביעית שביעית טבל ותרומה תנאי היא דתניא [18] מאכילין אותו טבל ואין מאכילין אותו תרומה בן תימא אומר תרומה ולא טבל אמר רבה [19] היכא דאפשר בחולין דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה כי פליגי בדלא אפשר בחולין מר סבר טבל חמור ומר סבר תרומה חמורה מר סבר טבל חמור אבל תרומה חזיא לכהן ומר סבר תרומה חמורה אבל טבל אפשר לתקוניה אפשר

הא מדקתני סיפא אם אין שם בקיאין מאכילין אותו ע"פ עצמו מכלל דרישא דאמר צריך. והכי קאמר כל כמה דמצינו לאהדורי מאכילין מהדרינן ולא סמכי' אחולה גופיה אלא היכא דליכא בקיאין כלל וכ"ש היכא דרופא בקי אומר אינו צריך וחולה אומר צריך דלא סמכינן עליה להכחיש הבקי: **מר** בר רב אשי אמר כל היכא דאמר צריך אני. פלוגתא דרבוותא הוא אי הלכתא כמר בר רב אשי אי לא בסדר תנאים ואמוראים כתב הלכתא כמר בר רב אשי בכולי הש"ס לבר ממיפך שבועה ואוליתא מיפך שבועה בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מא.) ואוליתא בסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף כט:) ור"ת כתב דהלכתא כוותיה בכוליה הש"ס בר ממיפך שבועה וחיוורי חוורי גבי לומת הגידין שילהי פרק בהמה המקשה (חולין דף עו:) וסימנך הפך לבן ורב אבי ורבינו גרשום ז"ל פסקו הלכתא כוותיה [20] (בר) במיפך שבועה ואוליתא ובכולי הש"ס לא [21]:

הכי

גר' תנן אם אין שם בקיאין מאכילין אותו על פי עצמו טעמא דליכא בקיאין הא איכא בקיאין לא הכי קאמר כמה דברים אמורים דאמר לא צריך אבל אמר צריך אי אין שם בקיאין כלל מאכילין אותו וכו'. אין שם בקיאין כלומר אין בקיאותן כלום: **מתני' מי שאחזו בולמוס.** חולי האוחז ממתת רעבון עייניו כהות והוא מסוכן למות וכשמרפאיתו אוכלת בידוע שנתרפא: **כלב שוטה.** מפרש בגמ' [22]: **אין מאכילין מאכל כזה אלו.** ואע"פ שנוהגין הרופאים ברפואה זו איננה רפואה גמורה להתיר לו איסור [23] בהמה טמאה על כך: **ור' מאיר כן הרס מפיר.** קסבר רפואה גמורה היא: **גמ' אמר אביי וכטעמא.** משיודע להמחין בין טעם מבשיל יפה לטעם מבשיל רע: **מאכילין אותו הקל הקל.** אם אין לנו דברים מותרים כדי ארכו ויש לפניהו מיני איסורין מאכילין אותו הקל הקל שבהם: **עכל ושביעים מאכילין אותו שביעים.** לאחר זמן הביעור שהעכל כמיתה בידי שמים והשביעית בעשה: **בדאפשר בחולין.** שיש די בחולין של עכל זה להאכילו לאחר שתיעכל תרומתו: **דכולי עלמא לא פליגי דמתקנינן ליה ומספינן ליה.** חולין ואין מאכילין אותו לא עכל ולא תרומה: **כי פליגי דלא אפשר בחולין.** אלא אם כן אוכל את כולו וקאמר מאכילין אותו העכל כמות שהוא ולא יפריש ממנו תרומתו להאכילו תרומה לעצמה וחולין לעצמן וכן תימא אומר מוטב שיפרישו תרומתו ויאכילוהו כל אחד לעצמו ולא יאכילוהו עכל כמות שהוא: **מר סבר עכל חמור.** שאפי' להכניס אינו רואה: **ומר סבר תרומה חמורה.** שאין לה היתר אכל עכל אפשר דמתקן להו וחולין יהו רואין לכל אדם: אפשר

מסורת הש"ס

1) [שבת קכט. וש"נ], מב. תמורה מז: ובכמה מקומות דר"י לרב ספרא], ג) [ע"ל ה"מ וכן איתא בר"ף והרא"ש], ד) ערכין ז:, ה) [תוספ' פ"ד ה"ה], ו) [שם], ז) וכערוך פי' כמין עורדים דעת בעלמא, ח) [ע"כ], ט) עין פפ"ח דבלאים, י) רש"א מ"ז, כ) [ועי' תוס' פנהדרין כט: ד"ה מר ותוס' שבועות מג. ד"ה ולמר ותוס' חולין שו: ד"ה מר ותוס' מאוכלים פד: ד"ה והא] ודף לו. ד"ה אלמעבד].

תורה אור השלם

1. זרו רְשָׁעִים מֵרָחֵם
תָּעוּ מִבָּטֶן דֹּבְרֵי כָזָב:
תהלים נח ד

2. לֵב יוֹדֵעַ אֶת נַפְשׁוֹ
וּבְשִׂמְחָתוֹ לֹא יִתְעָרֵב
זָר: משלי יד י

לעזי רש"י

אישטודרישו"ן.
עילפון, הלם, מבוכה.

מוסף רש"י

ספק נפשות. דיני נפשות, דהא והכילו העדה כתיב (כתובות מז. ב"ק מד: סנהדרין עט.).

תוס' ישנים

חולה אמר צריך כו'. וכטן שיכא לחיות מסוכן דאם לא כן אין מאכילין אותו ולא דמי לחיתה לריכה לגר שחכיתתה מדלקת לה את הגר ומוקמינן לה בפרק מפנין (שבת קכח.) בטומא ומשמע שמדליקין לה נפתם ואפילו איכה לומרת כן דהתם נמי קים להי לרבנן דסיימוני דעתא דהדלקה גר דילה איכא פקוח נפש וטבל דלא דלקמן דאמרינן שוכר דלת ומוליאו איכא נמי פקוח נפש לחיעוק אבל בחאכל לחולה בעינן שיאמר לו הוא לו בקיאין שצריך מחמת ערוחה מוליו ויש פפרים שכתוב בהן בכה מילתא דרבי יצחי פשיטא דפקח נפשות להקל מהו דתימא הלי דקאמר חולה אבל הכי דאמרי לריכין אנו בחאכלין עליהן הטמת כולהו מילי בחמתת דאבת פכנה אומר ק. מ"ל. וגם נראה לי לכנכרים ידועין כגון בחסין וכיוצא בו יש הרבה אנשים שבקיאין בכך ואין נראה דרופא ובקי בכך בעינן: מר בר רב אשי אמר כל היכא דאמר לריך אני כו'. וכוחיה קיימא לן דהוא בחולה ועוד קיימא לן כוותיה בכולי מלאכות לגר ממיפך שבועה ואוליתא כמו שכתוב בתשובת הגאונים כמו שפי' בשבועות:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה ח סמג לאוין קט עוש"ע או"ח סי' תריח סעיף א:
סו ב עוש"ע שם סעיף ג:
סז ג שם סעיף ד:
סח ד שם סעיף ה:
סט ה מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' יח וסי"ב מהל' שביתת עשור הל' ט סמג לאוין סט עוש"ע או"ח סי' תריח סעיף ט:
ע ו מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה ה סמג לאוין סה עוש"ע או"ח סי' שמח סעיף י:
עא ז מיי' שם הל' יח עוש"ע או"ח סי' שכו סעיף ג:
עב ח מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' יח עוש"ע או"ח סי' תריח סעיף ט:
עג ט י כ ל מיי' שם הל"יח:

רבינו חננאל

חולה מאכילין אותו על פי בקיין. אין שם בקיין מאכילין אותו על פי עצמו עד שיאמר דיי. א"ר יוחנן חולה אמר צריך (חולה) [רופא] אומר אינו צריך מאכילין אותו על פי עצמו. מאי טעמא לב יודע מרת נפשו. רופא אומר צריך חולה אומר איני צריך שומעין לרופא, מאי טעמא תונבא נקיט ליה וספק נפשות להקל. תנן חולה מאכילין אותו וכו', ואע"ג דאמר רב ספרא תרי כמאה ומאה כתרי הני מילי לענין. עדות. אבל לענין אומדנא בתר דעות אזלינן, הני מילי לממונא אבל הכא ספק נפשות להקל. מר בר רב אשי אמר כל היכא דאמר חולה צריך אני, אפי' ק' אומרים אין צריך. לחולה שומעין כדכתיב לב יודע מרת נפשו. ומקשה ליה ממתני' דקתני מאכילין אותו על פי בקיין. מהרין הכי קתני, במה דברים אמורים בדלא אמר חולה צריך אני, אבל אם אמר חולה צריך אני, אין שם בקיין, כלומר אין משגיחין לבקיין אלא מאכילין אותו ע"פ עצמו, מאי טעמא לב יודע מרת נפשו. מי שאחזו בולמוס. פי' בולמוס בלשון יון גרונו של שור. כלומר זה החולה (אולי) אוכל הרבה כלחוך השור, מאכילין אותו אפי' דבר טמא עד שיאורו עיניו. מגא יודעין שהאירו עיניו, כדי שיכיר בין טוב לרע. אמר אביי והטעמא. ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל, ונבלה מאכילין אותו נבלה. [נבלה] ושביעית נבלה, טבל ושביעית שביעית, טבל ותרומה תנאי היא דתניא מאכילין אותו טבל ולא תרומה, בן תימא אומר תרומה ולא טבל, ואוקימנא כי פליגי בדלא איפשר לתקוני, אבל בדאיפשר לתקוני כולי עלמא מתקנין וספינן ליה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com